

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.2.3>

УДК 378-027.22:364-051

Віра Корнят

ORCID iD 0000-0002-6455-8199

кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000 Львів, Україна,
vira.kornyat@lnu.edu.ua

ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті здійснено аналіз та охарактеризовано особливості організації практики в процесі професійної підготовки фахівців соціальної роботи в закладах вищої освіти. Визначено, що процес професійної підготовки будь-якого фахівця є відображенням змін та перетворень у суспільстві. Якісна професійна підготовка фахівців соціальної сфери сприяє також і утвердженню самої професії, а компетентність фахівця впливає на результативність розвитку соціальної роботи. Розглянуто суть практики як основного компонента професіоналізму, особистого та професійного зростання майбутнього фахівця соціальної сфери. Наголошено на труднощах в організації практики (відсутність соціального працівника як фахівця або відсутність у нього відповідної фахової освіти, нечіткість у визначенні його професійних обов'язків, неузгодженість загальної діяльності соціальної установи і змісту професійної діяльності соціального працівника, небажання установи брати студентів на практику). Запропоновано форми та методи роботи зі студентами на етапі вибору бази практики (зустрічі-презентації в закладі освіти, самостійна робота, волонтерська діяльність). Визначено та схарактеризовано основні принципи організації практики (зворотній зв'язок теоретичного навчання та практики, послідовність, наступність, динамічність, поліфункціональність, перспективність, свобода вибору, співробітництво). Запропоновано перспективи подальшого дослідження використання різних організаційних форм для формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери, зокрема її практичної складової.

Ключові слова: заклад вищої освіти; компетентність; практика; професійна підготовка; соціальний педагог; соціальний працівник; фахівець соціальної сфери.

Вступ. Соціальна робота, яка знайшла своє місце серед інших професійних видів діяльності в Україні в кінці минулого століття, проходить сьогодні процес професіоналізації. Незважаючи на її важливість та потрібність, суспільство ще й досі не до кінця зрозуміло, чим повинен займатися фахівець соціальної сфери, яке його місце в сучасному соціумі. Соціальний працівник, соціальний педагог, на жаль, ще не став сьогодні звичним і необхідним працівником, незважаючи на важливість його діяльності в закладах освіти, охорони здоров'я, пенітенціарної системи, реабілітаційних центрах та в інших установах, які вже здійснюють соціально-педагогічну діяльність або з'являться в майбутньому у відповідь на потреби соціальної сфери.

Така перспективна галузь професійної ді-

яльності вимагає відповідних фахівців, а їх сьогодні є небагато. Як зазначають сьогодні науковці (Н. Бутенко, В. Поліщук, Г. Іванюк, О. Карпенко та інші), підготовка фахівців соціальної сфери є нелегким завданням у будь-якій країні, враховуючи глобальність цілей соціальної роботи, складність її об'єкта, різноманітність функцій та напрямів діяльності (Поліщук, 2018, с. 182). Варто зазначити, що професійна підготовка фахівців має труднощі і через те, що немає одностайного розуміння серед науковців сутності соціальної освіти, її змісту, підходів організації.

Аналіз наукових досліджень останніх років свідчить, що питання професійної підготовки фахівців соціальної сфери було і залишається актуальним. Зокрема, предметом наукових розвідок є: теоретично-методологічна основа

процесу професійно підготовки соціальних працівників (О. Безпалько, Р. Вайнола, А. Капська, Ж. Петрочко, В. Поліщук, С. Харченко та інші); зміст та основні напрями соціально-педагогічної та соціальної роботи (Г. Лактіонова, Ю. Поліщук, Н. Чернуха та інші); нові підходи до розуміння теорій соціальної роботи, врахування міжнародних стандартів у процесі підготовки фахівців соціальної сфери (І. Ковчина, Т. Семигіна, А. Ярошенко та інші); зміст та технології підготовки соціальних працівників до роботи з різними категоріями клієнтів, до виконання ними основних професійних функцій (О. Карпенко, Г. Локарева, Ю. Мацквич, В. Оржеховська, С. Пащенко, А. Первушина та інші); досвід соціальної роботи зарубіжних країн та можливості його впровадження в Україні (Н. Гайдук, С. Когут, Г. Лещук, Г. Слосанська, Н. Собчак та інші). Останні дослідження українських науковців активно враховують напрацювання своїх зарубіжних колег, зокрема М. Доуела, С. Шардлоу, Г. Гріна, Д. Портнера, Д. Хоффмана та інші.

Слід зазначити, що процес професійної підготовки будь-якого фахівця є відображенням змін та перетворень у суспільстві. Якісна професійна підготовка фахівців соціальної сфери сприяє також і утвердженню самої професії, а компетентність фахівця впливає на результативність розвитку соціальної роботи. Важливою ланкою в загальній системі підготовки соціального працівника, у формуванні його професійної компетентності є практична складова.

Метою статті є опис особливостей організації та проведення практики в закладах вищої освіти для майбутніх фахівців соціальної сфери.

Методи дослідження. Досягнення мети зумовило використання таких методів, як метод аналізу, класифікації та узагальнення науково-педагогічної літератури та нормативно-правових документів; системного та структурно-функціонального аналізу для комплексного вивчення стану практичної підготовки фахівців, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Результати дослідження. Соціальна робота є однією з багатопланових та трудомістких професій. Майбутній спеціаліст повинен бути підготовлений до неї вже в процесі навчання. Заклад освіти не лише має наповнити студентів знаннями, сформувати відповідні фахові компетентності, а й дати їм можливість спробувати реалізувати себе в безпосередній роботі з різними категоріями людей (Карпенко,

2007, с. 164). Таким етапом в загальній системі професійної підготовки соціального педагога, важливою ланкою у формуванні його професійної компетентності є практика.

Практика (ознайомча, навчальна, волонтерська та інші її види) – стрижневий компонент особистісно-професійного становлення спеціаліста. Це один з найважливіших складників професійної підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери. Вона дозволяє студентам навчитися ефективно застосовувати набуті знання в професійній діяльності. Практика є тією ланкою, котра з'єднує теоретичне навчання майбутніх соціальної сфери з їхньою самостійною роботою у відповідних установах та закладах. Вона априорі може підготувати майбутніх спеціалістів до багатогранної практичної діяльності, підвищити рівень професійної підготовки, забезпечити набуття навичок роботи в професійних трудових колективах (Безпалько, 2006, с.33).

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, технологіями, формами організації і видами професійної діяльності, формування на базі одержаних знань професійних умінь, навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в освітніх установах, закладах соціальної сфери, виховання потреби систематично поповнювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності (Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, 1993).

До моменту проходження практики студенти вже отримують теоретичну, психолого-педагогічну, методичну підготовку. Практика ж, ставлячи студента в умови самостійного розв'язання проблем, дає йому змогу перевірити свою готовність до професійної діяльності. Від організації і проведення педагогічної практики залежить готовність студента ефективно застосовувати отримані знання і навички в безпосередній роботі з людьми, що робить практику особливо важливою для професіоналізації майбутніх фахівців. Педагогічна практика нерідко впливає на ставлення студентів до майбутньої професії та призводить іноді до розчарування в ній. Це пов'язано, по-перше, з розривом між настановою на «ідеальні моделі», на які орієнтуються студенти під час теоретичного навчання, і проходження практики в реальних умовах; по-друге, з міжособистісними стосунками, які виникають у ході практики; по-третє, ефективність практики може знижуватися через переоцінку своїх знань, умінь і навичок (Бутенко, Грущенко, 2005, с. 75).

Соціальна робота займає особливе місце серед інших спеціальностей. Діяльність соціального працівника, соціального педагога за своїм змістом і формою значно відрізняється від діяльності, наприклад, вчителя-предметника в школі, що вимагає інших підходів до організації практики. Наприклад, відомо, що коли студент навчається на факультеті іноземних мов, він у майбутньому викладатиме англійську чи іншу іноземну мову, на історичному – історію. Після закінчення він може працювати в державній чи приватній освітній установі, загальноосвітній школі чи гімназії, але в будь-якому випадку він навчатиме дітей своєму предмету. Тому випускник повинен добре знати свій предмет і вміти передати ці знання іншим. Соціальний працівник, соціальний педагог будуть допомагати іншим людям долати соціальні проблеми. Зазвичай це будуть ті, хто багато пережив, зі зраненими душами, інколи озлоблені, з втраченими надіями. Фахівець соціальної сфери повинен навчити їх радіти і любити, вірити в себе, допомогти знайти їм своє місце в житті, реалізувати свої можливості. І цього всього треба спочатку навчити студента впродовж років професійного навчання. А це надзвичайно складне завдання (Корнят, 2018, с. 187).

Спектр закладів, де може працювати фахівець соціальної сфери, надзвичайно широкий. Це можуть бути всі типи освітніх закладів (заклади дошкільної освіти, загальноосвітні школи, навчально-реабілітаційні центри тощо), психолого-педагогічні та соціальні центри (Центри соціальних служб, установи профілактики чи лікування залежностей, будинки для літніх людей та багато інших), служби культурної анімації, територіальні громади, а також інші організації, які надають соціальні послуги як державні, так і приватної власності. Крім того, з'являються все нові заклади, які зумовлені війною в державі, внаслідок чого виникає велика кількість потреб, проблем у людей, виникає потреба в наданні нових форм та видів соціальної підтримки. Тому випускник повинен бути добре зорієнтованим у цій широкій професійній сфері, бути здатним і готовим до виконання професійних обов'язків. Він також повинен бачити перспективу подальшого розвитку і бути готовим до творення нових закладів соціального спрямування (Безпалько, 2006, с. 198).

Звичайно, при організації практичної підготовки можна піти легшим шляхом і вибрати один чи декілька напрямів соціальної роботи (наприклад, організація дозвілля). Це значно

полегшить організацію процесу професійної підготовки, зокрема й самої практики. Але при цьому не вирішуватиметься така гостра проблема, як створення ефективної системи соціальної допомоги і підтримки різних категорій населення, не сприятиме професіоналізації соціальної роботи.

Ефективність практики забезпечується зв'язками між закладом вищої освіти та відповідною базою практики – соціальною установою. З одного боку, соціальна установа зацікавлена в співпраці із закладами вищої освіти для отримання в майбутньому кваліфікованих працівників, а з іншого – без безпосередньої участі і допомоги соціальної установи підготовка спеціаліста в закладі вищої освіти є неможливою. Але й ця ділянка роботи наштовхується на низку проблем:

- багато організацій соціального спрямування перебувають у процесі становлення, не чітко визначена їхня структура, очевидним є неузгодженість загальної діяльності соціальної установи і змісту професійної діяльності соціального працівника;

- база практики не завжди охоче приймає студентів на практику, оскільки цей процес додає зобов'язання, певних труднощів, незважаючи на те, що добре вишколений молодий спеціаліст є надійною фаховою допомогою;

- характерним для окремих соціальних установ є відсутність у них соціального педагога як окремого спеціаліста. Тому студенту самотійно доводиться адаптувати зміст своєї роботи, визначати завдання, методи діяльності, функції відповідно до специфіки соціальної організації;

- працівники, які працюють у соціальній установі, часто не мають відповідної освіти, тому не завжди можуть теоретично допомогти студентам-практикантам, а лише передають практичний досвід.

Розв'язанню таких проблем може сприяти тісна взаємодія, співпраця з роботодавцями, які будуть зацікавлені у випускниках, котрі мають належний рівень сформованих професійних компетентностей, через залучення стейкхолдерів до аудиторних (практичних, семінарських, лекційних занять), до науково-методичних семінарів кафедр, оновлення змісту освітніх програм, освітніх компонентів.

Значна кількість соціальних установ, їх різноманітність ускладнюють процес вибору бази практики студентами. Доречною в цьому контексті буде організація для здобувачів освіти, головно першокурсників, зустрічей-презентацій з представниками різних організацій,

установ, котрі здійснюють соціальну роботу, надають певні соціальні послуги. На таких заходах студенти мають можливість познайомитися з основними напрямками роботи, особливостями, категорією осіб, з якими працює дана організація. Така діяльність у майбутньому полегшує студентів вибір бази проходження практики.

Крім того, в ході практики на першому, другому курсах студентам слід давати можливість оглянути значну кількість установ для того, щоб на старших курсах зосередити свою діяльність в окремо вибраній. Такий різноманітний спектр установ дозволяє студентам обрати заклад відповідно до власних уподобань, можливостей, наукових інтересів, сповна зреалізувати свій потенціал, спробувати себе в ролі соціального вихователя, консультанта, психолога, помічника, експерта, адвоката, менеджера, аніматора, посередника.

Організація практики полегшить, на нашу думку, дотримання таких принципів:

- зворотній зв'язок теоретичного навчання та практики (з одного боку осмислення і застосування студентами на практиці теоретичних знань про людину і суспільство, а з іншого – закріплення під час вивчення теоретичних дисциплін емпіричних знань, отриманих на практиці);

- послідовність (поетапне формування професійних компетентностей та готовності майбутнього соціального працівника до виконання професійних функцій і ролей);

- наступність (взаємозв'язок всіх видів практики, коли засвоєння нового здійснюється на основі досвіду, набутого на попередніх етапах практики. При цьому передбачається, що студент проходить практику не в одному закладі, а в декількох, що дозволить чіткіше зрозуміти загальне і специфічне в змісті роботи соціального працівника в різних установах, організаціях, побачити себе в одному з них);

- динамічність (поетапне ускладнення завдань різних видів практики, розширення спектру ролей і видів діяльності, які виконує студент, збільшення об'єму і ускладнення змісту діяльності);

- поліфункціональність (одночасне виконання в ході практики різних ролей, а також можливість засвоєння основ спеціалізацій як підґрунтя для успішної адаптації в мінливих соціальних умовах і підвищення конкурентоспроможності соціальних працівників на ринку праці);

- перспективність (знайомство зі сферами соціальної роботи з врахуванням їх перспек-

тивного розвитку. Це підбір установ не лише державних, а й громадських, де ще, можливо, й немає соціального працівника, однак є потреба в ньому. Ефективна робота студента-практиканта сприятиме процесу введення нового спеціаліста з можливістю його майбутнього працевлаштування);

- свобода вибору (у ході практики передбачені не лише обов'язкові завдання для виконання студентами, а й завдання за їхнім вибором. Цей принцип передбачає також можливість вибору місця практики в залежності від уподобань, інтересів, наукових зацікавлень);

- співробітництво (створення умов, за яких відносини студента і керівника практики будуються на довірі, партнерстві, студент виступає не лише в ролі пасивного об'єкта навчання, а одразу усвідомлює себе суб'єктом професійної діяльності, тим самим формується взаємна відповідальність за її результати) (Карпенко, 2007, с. 201).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зміни і трансформація освітнього процесу закладів вищої освіти в контексті якісної професійної підготовки фахівців соціальної сфери потребує нових підходів та нового бачення, які не будуть усталеними та незмінними. Соціальна сфера була і залишається дуже мінливою, відтак і організація освітнього процесу також повинна бути гнучкою, відповідати на виклики суспільних потреб, ґрунтуватися на професійних стандартах, міжнародних практиках. Останні великого значення надають саме практичній складовій, виділяючи на неї не менше 25% від загальної кількості кредитів. Усвідомивши особливості організації практики в сучасних умовах, що і було зроблено у статті, проаналізувавши слабкі та сильні сторони цього процесу, кожна кафедра, кожен заклад вищої освіти може виробити свою концепцію її проведення, враховуючи як запити суспільства загалом, так і регіональний контекст зокрема. Слід зауважити, що практична компонента професійної підготовки не може обмежуватися тільки практикою, до неї варто віднести і практичні завдання, виконання самостійної роботи, проте такий підхід повинен отримати теоретико-методологічне обґрунтування та вивчення.

Відтак перспективами подальших досліджень можуть бути теоретико-методологічне обґрунтування використання аудиторних занять у формуванні фахових компетентностей, питання якісної організації практичної підготовки в умовах дистанційного навчання з врахуванням цифрових технологій.

Список використаної літератури

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методологічні основи: монографія. Київ: Науковий світ, 2006. 363 с.
2. Бутенко Н. Ю. Грущенко Л. М. Педагогічна практика: підготовка та реалізація. Київ: КНЕУ, 2005. 184 с.
3. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки: монографія. Запоріжжя: ХНРБЦ, 2008. 460 с.
4. Волкова К., Чусова О., Лазарева А. Сучасні тенденції розвитку теорії та практики соціального виховання. *Social Work and Education*, 2021. Випуск 8. № 2. С. 164–174. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.21.2.3>
5. Главацька О. Професійне самовиховання як фактор профілактики професійної деформації соціальних працівників. *Social Work and Education*. 2020. Vol. 7. № 1. Р. 41–52. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.20.1.3>
6. Іванюк Г., Венгловська О., Антипін Є. Особистісно-професійний розвиток майбутніх педагогів у процесі навчальних практик. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2019. № 2. С. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.2.4>
7. Карпенко О. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: монографія. Київ – Дрогобич: КОЛО, 2007. 369 с.
8. Корнят В. Неперервність у системі професійної підготовки соціальних педагогів. *Освітлогічний дискурс*. 2018. № 3–4. С. 185–197. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.3-4.51342>
9. Мартиненко С. Проблема персоналізації та персоніфікації фахової підготовки в закладах вищої освіти: теоретичний аспект. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2021. № 3. С. 28–32. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.3.3>
10. Останіна Н. С. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах модернізації вищої освіти на засадах компетентнісного підходу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2016. № 1. С. 204–208.
11. Поліщук В. А. Теорія і методика підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: Монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2006. 424 с.
12. Поліщук В. А. Фундаменталізація професійної підготовки соціальних працівників у контексті глобалізаційних процесів. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 2018. Vol. 8. С. 182–196. DOI: <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2018-8-182-196>
13. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08 квітня 1993 р. № 93, м. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text> (дата звернення: 25.05.2022).
14. Сисоєва С. О., Алексюк А. М., Воловик П. М. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія. Київ: ВІПОЛ, 2001. 502 с.
15. Сисоєва С. О., Соколова І. В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус науково-го дослідження. Київ: ЕКМО, 2010. 362 с.
16. Троценко Н. Є. Методичний супровід профілактичної роботи соціальних педагогів загальноосвітніх закладів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2009. № 11. Ч. 2. С. 75–79.
17. Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2006. 320 с.
18. Blok W. Social work: an international profession in national straitjackets. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*. 2011. № 20 (1). Р. 118–122.
19. Povidaichuk O., Khomenko S. Korniat V., Cherneta S., Martirosian L. Profesional Training of Future Social Workers for R&D Activities. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. № 13 (2). Р. 110–131. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/413>
20. Sapir A. Globalization and the reform of European social models. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 2006. № 44 (2). Р. 369–390. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00627.x>

References

Bezpalko, O. V. (2006). *Orhanizatsiia sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy ta moloddiu u terytorialnii hromadi: teoretyko-metodolohichni osnovy: monohrafiia [Organization of social and pedagogical work with children and youth in the territorial community: theoretical and methodological foundations]*. Naukovyi svit.

- Butenko, N. Iu. Hrushchenko, L. M. (2005). *Pedahohichna praktyka: pidhotovka ta realizatsiia [Pedagogical practice: preparation and implementation]*. KNEU.
- Vainola, R. Kh. (2008). *Osobystisnyi rozvytok maibutnoho sotsialnoho pedahoha v protsesi profesiinoi pidhotovky: monohrafiia [Personal development of the future social pedagogue in the process of professional training]*. KhNRBTs.
- Volkova, K., Chusova, O., Lazareva, A. (2021). Suchasni tendentsii rozvytku teorii ta praktyky sotsialnoho vykhovannia [Current trends in the development of theory and practice of social education] *Social Work and Education*, 8 (2), 164–174. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.21.2.3>
- Hlavatska, O. (2020). Profesiine samovykhovannia yak faktor profilaktyky profesiinoi deformatsii sotsialnykh pratsivnykiv [Self care for social workers in avoiding burnout]. *Social Work and Education*, 7 (1), 41–52. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.20.1.3>
- Ivaniuk, H., Venhlovska, O., Antypin, Ye. (2019). Osobystisno-profesiinyi rozvytok maibutnikh pedahohiv u protsesi navchalnykh praktyk [Personal and professional development of future teachers in the process of educational practices]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 2, 25–34. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.2.4>
- Karpenko, O. (2007). *Profesiina pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytetskoï osvity: naukovy-metodychnyi ta orhanizatsiino-tekhnologichnyi aspekty: monohrafiia [Professional training of social workers in the conditions of university education: scientific-methodical and organizational-technological aspects]*. KOLO.
- Korniat, V. (2018). Neperernnist u systemi profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv. [Continuity in the system of professional training of social educators]. *Osvitolohichnyi dyskurs*, 3–4, 185–197. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.3-4.51342>
- Martynenko, S. (2021). Problema personalizatsii ta personifikatsii fakhovoi pidhotovky v zakladakh vyshchoi osvity: teoretychnyi aspekt [The problem of personalization and personification of professional training in higher education institutions: theoretical aspect]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 3, 28–32. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.3.3>
- Ostanina, N. S. (2016). Profesiina pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh modernizatsii vyshchoi osvity na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [Professional training of social workers in the conditions of modernization of higher education on the basis of the competence approach]. *Research Notes. Series «Psychology and Pedagogy Research» (Nizhyn Mykola Gogol State University)*, 1, 204–208.
- Polishchuk, V. A. (2006). *Teoriia i metodyka pidhotovky sotsialnykh pedahohiv v umovakh nepererвної osvity [Theory and methods of training social educators in continuing education]*. TNPU.
- Polishchuk, V. A. (2018). Fundamentalizatsiia profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv u konteksti hlobalizatsiinykh protsesiv [Fundamentalization of the Social Workers' Professional Training in the Context of Globalization Processes]. *Professional education: methodology, theory and technologies*, 8, 182–196. <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2018-8-182-196>
- Polozhennia pro provedennia praktyky studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [Regulations on the practice of students of higher educational institutions of Ukraine. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine]* (1993). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>.
- Sysoieva, S. O., Aleksiiuk, A. M., Volovyk, P. M. et.al (2001). *Pedahohichni tekhnologii u nepererivni profesiinii osviti : monohrafiia [Pedagogical technologies in continuing professional education]*. VIPOL.
- Sysoieva, S. O., Sokolova, I. V. (2010). *Problemy nepererвної profesiinoi osvity: tezaurus naukovoho doslidzhennia [Problems of continuing professional education: a thesaurus of scientific research]*. EKMO.
- Trotsenko, N. Ye. (2009). Metodychnyi suprovod profilaktychnoi roboty sotsialnykh pedahohiv zahalnoosvitnykh zakladiv [Methodical support of preventive work of social pedagogues of secondary schools]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, 11 (2), 75–79.
- Kharchenko, S. Ya. (2006). *Sotsializatsiia ditei ta molodi v protsesi sotsialno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia i praktyka : monohrafiia [Socialization of children and youth in the process of socio-pedagogical activities: theory and practice]*. Alma-mater.
- Blok, W. (2011). Social work: an international profession in national straitjackets. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 20 (1), 118–122.
- Povidaichuk, O., Khomenko, S. Korniat, V., Cherneta, S., Martirosian, L. (2021). Professional Training of Future Social Workers for R&D Activities. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (2), 110–131. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/413>
- Sapir, A. (2006). Globalization and the reform of European social models. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 44 (2), 369–390. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2006.00627.x>

Стаття надійшла до редакції 25.05.2022

Прийнято до друку 28.06.2022

PRACTICAL COMPONENT IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF THE SOCIAL SPHERE SPECIALISTS

Korniat Vira, PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Chairperson of Department of Social Pedagogy and Social Work,
Faculty of Pedagogical Education, Ivan Franko National University of Lviv,
1 Universytetska Str., 79000 Lviv, Ukraine,
vira.kornyat@lnu.edu.ua

The article analyzes and characterizes the peculiarities of the organization of practice in the process of professional training of social work specialists in higher education institutions. It is determined that the process of professional training of any specialist is a reflection of changes and changes in society. High-quality professional training of social specialists also contributes to the establishment of the profession itself, and the competence of the specialist affects the effectiveness of social work. The essence of practice as the main component of professionalism, personal and professional growth of the future specialist in the social sphere is considered. Difficulties in organizing the internship are emphasized (lack of a social worker as a specialist or lack of appropriate professional education, unclear definition of his professional responsibilities, inconsistency of the general activities of the social institution and the content of the social worker's professional activities, unwillingness to hire students). Forms and methods of working with students at the stage of choosing the base of practice (meetings-presentations in the institution councils, independent work, volunteering) are offered. The basic principles of organization of practice are defined and characterized (feedback of theoretical training and practice, consistency, continuity, dynamism, field functionality, perspective, freedom of choice, cooperation). Further prospects of research of use of various organizational forms for formation of professional competence of experts of social sphere, in particular its practical component are offered.

Key words: competence; institution of higher education; practice; professional training; social pedagogue; social worker; social specialist.